

Vážený pan

doc. PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D.

senátor Parlamentu ČR

Valdštejnské náměstí 17/4

118 01 Praha 1

Vážený pane senátore,

ve svém vystoupení na Staroměstském náměstí v pondělí 13. května jste upozornil, že oblast, v níž je Senát suverénem, je podstatná, ale malá. Senát dnes nemá sílu zvrátit celou řadu usnesení Poslanecké sněmovny. Proto je podle Vás důležité, aby se stal místem, které nabídne prostor pro společnou diskusi demokratických politických stran, občanských iniciativ a odborníků a pomůže artikulovat veřejné mínění, které dnes zaplňuje náměstí v českých městech.

To je velmi zásadní věc: veřejných protestů je v dnešní době velmi zapotřebí. Je ovšem také zapotřebí, aby za nimi stál artikulovaný program, na němž se účastníci shodnou. Ten ovšem nemůže vzniknout na náměstích, ale jen v diskusi, v níž se v konfrontaci různých názorů průběžně prosazují ty lepší a správnější. Nikoli v jednotě, nýbrž v pluralitě je síla.

Náš dnešní problém je v první řadě problém politický. Po roce 1989 se u nás prosadily parlamentní demokracie a právní stát. Naše země se stala součástí společenství demokratických států, zhmotněného v NATO a v EU. Byla to zásadní změna k lepšímu. Polistopadový demokratický režim, který takto vznikl, bylo možno a třeba kritizovat. Byl však otevřen změnám k lepšímu.

V jaké politické proměny však nakonec vyústila hluboká veřejná nespokojenost v letech 2013–2018? Jak vypadá dnešní politické uspořádání, „Nové pořádky“, jak mu říká Andrej Babiš?

Legislativu (když odhlédneme od Senátu, jehož možnosti popisujete přesně) ovládá Babišův mocenský útvar, silná politická strana s mohutným ekonomickým zázemím a mocnou mediální lobby. Má v zásadních politických věcech podporu Okamurovy SPD a KSČM. Tato většina se blíží té ústavní.

V exekutivě se stýkají (a občas i trošku potýkají) prezident republiky a vláda. Prezident využívá přímý mandát k faktickému posilování svých pravomocí, vykládá si ústavu podle svého a orientuje českou zahraniční politiku na východ, na Rusko a na Čínu. V menšinové vládě ANO a ČSSD je ČSSD slabým partnerem i proto, že vláda závisí na podpoře KSČM, s níž je Andrej Babiš dohodnut.

Soudní moc si v této situaci nemůže natrvalo udržet svou nezávislost.

Toto uspořádání má v současné době, formálně vzato, veřejnou podporu. Je mu však možné i potřebné za všech okolností čelit v rámci záruk, které dosud občanům dává platná ústava ve věcech svobody projevu, shromažďování a sdružování. A způsoby, jak to činit, je třeba průběžně domlouvat.

* * *

Nynější demonstrace jsou projevem spontánní nespokojenosti, jíž je třeba si vážit. Protesty by však měly mít jasnější obsah. Uvádím jako příklad namátkou pár věcí, s nimiž mám problém.

Na dosavadních demonstracích se nemluví o podstatě věci. Nechci nijak bagatelizovat korupční aféry, způsob využívání dotací, kompetence a důvěryhodnost ministrů atp. Úspěšně s nimi bojovat je ovšem možné jen v demokratickém politickém prostředí. Boj proti korupci v prostředí, kde byla demokracie předtím vážně poškozena, způsobí jen to, že se do čela dostávají lidé sice noví, ale ještě problematičtější a méně kompetentní než ti, které nahradili.

Požadavek demise premiéra je vlastně apel na jeho dobrou vůli. Pokud tak neučiní, dají se mu podmínky, které mu ztíží možnost vládnout. Nebylo by logičtější pracovat k nahrazení této vlády jinou, kompetentnější?

Při posuzování politické váhy protestů je dobré zachovat jistou střízlivost. V případě demonstrace, kterou organizuje poměrně malý spolek a jejíž příprava se odehrává v prostoru facebooku, kdežto uskutečnění musí proběhnout v realitě, je každé pokračování ohroženo daleko víc, než když za ní stojí nějaký stabilní politický aparát.

Inspirovat se analogiemi s demonstracemi z roku 1989 je zavádějící. Dnes je situace úplně jiná: dnes neexistuje „revoluční atmosféra“ ve veřejnosti a dnešní establishment má jakousi ospalou důvěru. Podpora dnešních demonstrací u našich spojenců bude asi zdrženlivá, mají své vážné problémy. Naopak země jako Rusko rády zneužijí revoluční nestability pro své mocenské záměry. Nelze spoléhat na revoluční atmosféru, ale na promyšlenou politiku.

Je zjevné, že demokracie, která nám v roce 1989 takřka spadla do klína, jsme si dost nevážili. Jinak by dnes nemohla být v troskách. Součástí reflexe pohromy, která nás potkala, je zvážení spoluzodpovědnosti. Jak za to, co se odehrávalo v letech 1989–2012, tak za poslední léta. Mám dojem, že se tu množí lidé, kteří sem spadli z Marsu. Spoluzodpovědnost necítí žádnou, ale revolučního elánu mají spoustu. Dnes je na místě diskutovat nejen o hříších minulých politických reprezentací, ale např. i o spoluzodpovědnosti ideologie „nepolitické

politiky“ počínaje Václavem Havlem, o zodpovědnosti první polistopadové politické garnitury, o spoluzodpovědnosti médií jako Respekt, Hospodářské noviny, Aktuálně.cz, o zodpovědnosti státních zástupců, kteří se mj. podíleli na obludné vizi korupční chobotnice (jistě, mysleli to upřímně, ale cesta do pekel bývá dlážděna dobrými úmysly).

A o spoluzodpovědnosti iniciativ, jako je Rekonstrukce státu, které taky nechtě přispěly ke vzniku Nových pořádků. Všichni bychom měli vědět, že jde o společnou věc, za niž společně zodpovídáme. Není čas na alibismus.

A konečně: myslím si, že takové společné fórum, jaké navrhuje, fórum, na němž by se o problémech hovořilo a hledal se konsensus (na náměstí už je na debatu pozdě, náměstí se k tomu nehodí), by mohlo přispět k tomu, aby demokratičtí politici našli ztracenou sebedůvěru. Neměli by se nechat manipulovat netransparentními nepoliticky politickými uskupeními a žebrat o to, aby je někdo na chvíli taky pustil na pódium. Měli by se chovat jako klíčový účastník dění, jímž také jsou.

Pokud by to, co navrhuje, mohlo dát prostor takové debatě, mělo by to velký smysl a je třeba to podpořit.

Se zdvořilým pozdravem

Bohumil Doležal
předseda Klubu na obranu demokracie

Praha, 17. května 2019